

KAHETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2021

Mt 23:1–12 (Js 2:12–18; 1Jh 1:8–2:2)

- 1 Siis Jeesus kõneles rahvale ja oma jüngritele:
- 2 «Moosese asemele on istunud kirjatundjad ja variserid.
- 3 Kõike nüüd, mida nad iganes teile ütlevad, seda tehke ja pidage, aga ärge tehke nende tegusid mööda, sest nad räägivad küll, aga ise ei tee!
- 4 Nad seovad kokku ränki ja vaevukantavaid koormaid ja panevad need inimeste õlgadele, ise aga ei taha sõrmeotsagagi neid liigutada.
- 5 Kõiki oma tegusid teevad nad selleks, et inimesed neid vaataksid. Nad teevad oma palvepaelad laiemaks ja palvetupsud suuremaks.
- 6 Nad armastavad esimesi kohti võõruspidudel ja esimesi istmeid sünagoogides
- 7 ja teretamisi turgudel ja seda, et inimesed hüüaksid neid rabiks.
- 8 Teie ärge laske endid hüüda rabiks, sest ainult üks on teie Õpetaja, teie kõik olete aga vennad!
- 9 Ja ärge hüüdke kedagi maa peal oma isaks, sest ainult üks on teie Isa, see taevane!
- 10 Ärge laske end ka kellelgi hüüda juhatajaks, sest ainult üks on teie Juhataja – Kristus!
- 11 Aga suurim teie seast olgu teie teenija!
- 12 Kes ennast ise ülendab, seda alandatakse, ja kes ennast ise alandab, seda ülendatakse.»

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti

töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks¹:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

---

¹ Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

Keelelisi märkuseid

Siis – sõna τότε võib tähendada nii «seejärel» kui ka üldise ajamääratlusena «sellal».

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Rahvale – τοῖς ὄχλοις – «rahvahulkadele». Sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Jüngritele – τοῖς μαθηταῖς – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μαθηθάνω – «õppima», «teadmisi omandama».

Moosese asemele – ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέδρας – sõna καθέδρα tähendab «iste», «tool», «aujärg».²

On istunud – ἐκάθισαν – veidi parafrasides võiks tõlkida ka «on ennast [sisse] seadnud».

Variserid – οἱ Φαρισαῖοι – sõna Φαρισαῖος tuleneb heebrea verbist פָּרַשׁ – «eraldama», «eristama».

Tehke – ποιήσατε – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».³

Pidage – τηρεῖτε – sõna τηρέω tähendab «hoolega hoidma», «tähelepanelikult kuulama/kuuletuma», «talletama», ka «[millestki kinni] pidama».

Tegusid – τὰ ἔργα – sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

Seovad kokku – δεσμεύουσιν – sõna δεσμεύω tähendab «kokku siduma», «kokku panema/seadma».

Ränki – βαρέα – sõna βαρῦς tähendab «raske», «rõhuv», «vaevaline», «karm».

Vaevukantavaid – δυσβάστακτα – sõna δυσβάστακτος tähendab «vaevukantav» või «raskestikantav», samuti «vaevu/raskesti ülestõstetav».

---

² Siit on pärit ka sõnad «kateeder» ja «katedraal». 1739. aasta Piiblis: «Mosesse järje peäl»; 1968. aasta piiblitõlkes ja 1989. aasta Uues Testamendis: «Moosese istmel/istmele».

³ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või : «Meie oleme Tema poeem...»

Koormaid – φορτία – sõna φορτίον tähendab «koorem», «kandam».

Ei taha – οὐ θέλουσιν – sõna θέλω tähendab «tahtma», «kavatsema».

Sõrmeotsagagi – τῷ δακτύλῳ – sõna δάκτυλος tähendab «sõrm».⁴

Liigutada – κινήσαι – sõna κινέω tähendab «liigutama», «liikuma panema».

Palvepaelad – τὰ φυλακτήρια – sõna φυλακτήριον tähistab siin palve ajaks nahkrihmaga laubale ja vasakule käele kinnitatavaid toose või kapsleid, millesse olid paigutatud pärgamendiribad, millele olid kirjutatud valitud lõigud Moosese Seadusest meeldetuletusena, et Jumala käsud peavad olema märgiks käe peal ja naastuks silmade vahel (5Ms 6:8).⁵

Palvetupsud – τὰ κράσπεδα – sõna κράσπεδον tähistab siin hõlmatutte, mille ülesandeks oli meenutada kandjale Issanda käske ning hoida teda järgnemast südame- ja silmahimudele (4Ms 15:37jj).⁶

Armastavad – φιλοῦσιν – sõna φιλέω tähistab eeskätt taolist armastust, mille puhul meeldivuse või loomuliku kiindumusega millessegi või kellessegi kaasneb valiku tegemine ning ka teatav vastastikuse kasu ootus.

Esimesi kohti – τὴν πρωτοκλισίαν – sõna πρωτοκλισία tähendab «aukoht». Originaalis on see sõna ainsuses.⁷

Võõruspidudel – ἐν τοῖς δείπνοις – sõna δεῖπνον – «söömaaeg» – tähistab eeskätt formaalset, pidulikku õhtusöömaaega.

Esimesi istmeid – τὰς πρωτοκαθεδρίας – sõna πρωτοκαθεδρία tähendab «esimene (s.t tähtsaim) iste/aujärg».

Sünagoogides – ἐν ταῖς συναγωγαῖς – sõna συναγωγή koosneb eessõnast σύν – «[kellegagi] koos» – ja verbist ἄγω – «tooma», «juhtima», «viima» – tähistades nii kokkutulnud kogudust kui ka kogudusekoda.

---

⁴ 1739. aasta Piiblis ja 1968. aasta piiblitõlkes: «sõrmega/sõrmegagi».

⁵ 1739. aasta Piiblis sõna tähendust võimalikult täpselt edasi anda püüdes «mällestusse märgid» ning 1968. aasta piiblitõlkes äärmiselt ebaõnnestunult: «palvekaukad».

⁶ 1739. aasta Piiblis: «riette pallistussed»; 1968. aasta piiblitõlkes: «rüüde tupsud».

⁷ 1739. aasta Piiblis: «üllemat otsa»; 1968. aasta piiblitõlkes: «ülemat paika».

Teretamisi – τὸς ἀσπασμοὺς – sõna ἀσπασμός tähistab rohkemat kui lihtsat «teretamist», see on pigem formaalne, isegi pidulik tervitamine asjakohaste tervitusvormelite ja žestidega.

Turgudel – ἐν ταῖς ἀγοραῖς – sõna ἀγορά tähendab «kogunemispaik», «kogunemine», ka «turuplats».

Rabiks – sõna ῥαββί tuleneb siinkohal. suursugusust ja tähtsust tähistavast heebrea sõnast רב ning kujutab endast eeskätt õpetlaste kõnetamisel kasutatavat austavat tiitlit.

Õpetaja – ὁ διδάσκαλος⁸ – sõna διδάσκαλος – «õpetaja», «juhendaja», «meister» – tuleneb verbist διδάσκω – «õpetama», «juhendama».⁹

Vennad – ἀδελφοί – sõna ἀδελφός – «vend» – koosneb eitavast eesliitest α ja sõnast δελφύς – «[ema-] üsa» –, niisiis võiks parafrasides tõlkida ka «olete pärit ühest üsast».

Juhatajaks – καθηγηταί – sõna καθηγητής tähendab «juht», «juhataja», «õpetaja».¹⁰

Kristus – ὁ Χριστός – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Teenija – sõna διάκονος – «diakon», «abiline», «hoolekandja», «teenija» – tuleneb verbist διακονέω tähendab «teenima», «teenindama», «ümmardama», «aitama», «hoolitsema».

Alandatakse – ταπεινωθήσεται – sõna ταπεινώω tähendab «madalaks tegema», «tasaseks tegema», «alandama», «tasandama».

Sisuline analüüs

Juba üsna oma avaliku tegevuse alguses koges Jeesus variseride ja kirjatundjate vastuseisu, ning ka Tema ise ei varjanud oma kriitilist suhtumist neisse. Nii ütleb Ta Mäejutluse sissejuhatuses: «Kui teie õigus ei ole märksa suurem kui kirjatundjate ja variseride oma, siis te ei saa taevariiki!» (Mt 5:20) Ka oma surma ette kuulutades rõhutab Jeesus eraldi, et lisaks vanematele ja ülempreestritele peab Ta palju kannatama kirjatundjate poolt (Mt 16:21), ning variserid süüdistasid Teda koostöös kurjade vaimudega (vrd Mt 9:34; 12:24) ja võtsid üsna varakult vastu otsuse, et Jeesus tuleb hukata (Mt 12:14)

⁸ Mõnes käsikirjas ὁ καθηγητής – «juhataja» (vt ülejäämist keelelist märkust).

⁹ 1739. aasta Piiblis: «loetaja».

¹⁰ 1739. aasta Piiblis: «loetajaks».

Eriti teravaks läks konflikt pärast Jeesuse saabumist Jeruusalemma, kus Tal tuli vastata nii ülempreestrite ja rahvavanemate kui variseride ja kirja- või seadusetundjate kiuslikele küsimustele, mille eesmärgiks oli Jeesust provotseerides leida midagi, mille alusel süüdistada Teda Moosese Seadusest üleastumises või koguni jumalateotuses.

Jeesus iseloomustas variseride õpetust (või pigem mõtteviisi ja põhimõttelisi hoiakuid) haputaignana, millest Ta käskis oma jüngritel hoiduda (vrd Mt 16:11j), ning ilmselt pidas Ta seejuures silmas eeskätt silmakirjatsemist, mida Ta hiljem variseridele ja kirjatundjatele ka sõnaselgelt ette heitis: «Häda teile, kirjatundjad ja variserid, te silmakirjatsejad, et te maksate kümnist mündist ja tillist ja köömnest ning jätate kõrvale kaalukama osa Seadusest – õigluse ja halastuse ja ustavuse! ... Häda teile, kirjatundjad ja variserid, te silmakirjatsejad, sest te puhastate karika ja liua väljastpoolt, aga seest on need täis riisumist ja aplust! ... Häda teile, kirjatundjad ja variserid, te silmakirjatsejad, sest te sarnanete lubjatud haudadega, mis väljastpoolt paistavad küll nägusad, aga seestpoolt on täis surnuluid ja kõiksugust roisku!» (Mt 23:23.25.27)

Matteuse evangeeliumi 22. peatükk toob ära mitu kokkupõrget variseride ja kirjatundjatega, kes üritavad Jeesust ühel või teisel viisil lõksu püüda, ent peavad kogema nii Tema moraalset kui retoorilist üleolekut ning on sunnitud Ta seetõttu vähemalt mõneks ajaks rahule jätma: «Ja ükski ei suutnud Talle vastata sõnagi ja keegi ei julgenud sellest päevast peale Teda enam küsitleda.» (Mt 22:46)

Jeesus võtab variseride ja kirjatundjate teema kokku järgmises, Matteuse evangeeliumi kahekümne kolmandas peatükis, pöördudes, nagu peatüki alguses märgitakse, rahvahulkade ja [eraldil] oma jüngrite poole. Kuna Ta kõnetab siin õige mitu korda otseselt kirjatundjaid ja varisere (kui silmakirjatsejaid), on kindel, et neidki võis tolle rahvahulga seas olla. Küllap oli tegemist eeskätt paasapühaks Jeruusalemma saabunud palveränduritega, kes olid tervitanud Jeesust Tema sisenemisel Jeruusalemma ning kellega Ta järgnevatel päevadel kohtus templi lähistel.

Matteuse evangeelium toob ära mitu Jeesuse poolt Jeruusalemmas jutustatud tähendamissõna, mille puhul on selge, et need olid suunatud [ka] variseride ja kirjatundjate vastu, kellest enne saavad Tema sõnul Jumala riiki isegi tõlnerid ja hoorad (Mt 21:28–31) ning kelle käest Jumala riik viimaks ära võetakse, et anda see rahvale, kes ta vilja kannab (Mt 21:33–46). Küllap just varisere ja kirjatundjaid peetakse silmas nendegi all, kes olid kutsutud kuninglikule pulmapeole, ent ei hoolinud kutsest (Mt 22:1–14) – ja kes, nagu teame, mitte ainult kuninga poolt nende juurde läkitatud sulased, vaid viimaks koguni Peigmehe enda hukkasid (vrd Mt 22:6).

Jeesus alustab kõnet variseridest ja kirjatundjatest esmamuljel tunnustavalt, öeldes, et nad on võtnud istet Moosese aujärjel, s.t neil on osa tema õpetuslikust ametijärglusest ja autoriteedist. Ometi võib selleski sedastuses tajuda vähemalt mõningast irooniat, kuna

nad on Moosese aujärjel ise (võib-olla koguni omavoliliselt) istet võtnud või ennast seal sisse seadnud – ja see on midagi muud, kui oleks olnud Jumala poolt sellele toolile istuma seatud olemine.¹¹

Samasugusest ironiast on kantud järgnev soovitus teha kõike, mida variserid ja kirjatundjad ütlevad – siiski silmas pidades, et seda ei saa teha nende endi tegusid eeskujuks võttes, kuna variseride ja kirjatundjate teod ei ole kooskõlas nende sõnadega.

Järgnev pilt on väga kõnekas: «Nad seovad kokku ränki ja vaevukantavaid koormaid ja panevad need inimeste õlgadele, ise aga ei taha sõrmeotsagagi neid liigutada.» (Mt 23:4) Ränkade ja vaevukantavate koormate all peab Jeesus kahtlemata silmas kõikvõimalike käskude ja eeskirjade rägastikku, mis tegi kui mitte päris võimatuks, siis igal juhul äärmiselt raskeks puhta südametunnistusega Moosese Seaduse järgi elamise – kõigil peale nendesamade kirjatundjate ja variseride, kes olid sama osavad välja nuputama kõikvõimalikke viise, kuidas neid käsked ja eeskirju formaalselt järgides neist sisuliselt kõrvale hiilida.¹²

Võib-olla viitab Jeesus siin ka variseride ja kirjatundjate isekusele, mis seisneb selles, et nad on küll varmad teisi inimesi oma eeskirjadega koormama, aga ei ole valmis neid nende täitmisel aitama, isegi sõrmeotsaga tagant lükkama, käe külge panemisest rääkimata. Iseäranis teravalt tuleb see esile järgneva salmi valguses: «Kõiki oma tegusid teevad nad selleks, et inimesed neid vaataksid. Nad teevad oma palvepaelad laiemaks ja palvetupsud suuremaks.» (Mt 23:5)

Nimelt sisaldasid Jeesuse poolt mainitud «palvepaelad», nagu sõna φυλακτήριον (heebrea keeles תְּפִלִּינֵי) on viimastes Uue Testamendi väljaannetes eesti keelde tõlgitud, eeskätt Jumala käskude pidamisest kõnelevaid pühakirjatekste, sealhulgas 5Ms 6:4–9: «Kuule, Iisrael! Issand, meie Jumal Issand, on ainus. Armasta Issandat, oma Jumalat, kõigest oma südamest ja kõigest oma hingest ja kõigest oma väest! Ja need sõnad, mis ma täna sulle annan, jäägu su südamesse! Kinnita neid oma lastele kõvasti ja kõnele neist kojas istudes ja teed käies, magama heites ja üles tõustes! Seo need märgiks oma käe peale ja olgu need naastuks su silmade vahel! Kirjuta need oma koja piitjalgadele ja väravatele!»

---

¹¹ Meenub Napoléon I kroonimine tema enda poolt 2. detsembril 1804.

¹² Ühe näite leiame Mk 7:9–13: «Ja Jeesus ütles neile: «Kui osavasti te teete Jumala käsu tühjaks, et aga kindlustada oma pärimust! Mooses ütles ju: «Austa oma isa ja oma ema!» ja «Kes isa või ema sajatab, peab surma surema!», teie aga ütlete: Kui inimene ütleb isale või emale: «Mis sinul iganes oleks minu käest saada, on korban», see tähendab: templile pühendatud ohvriand, siis ei lase teie teda enam midagi teha isa või ema heaks, muutes Jumala sõna kehtetuks oma pärimusega, mille te olete pärinud. Ja te teete palju niisugust.»

Oma tegude tegemine selleks, et «inimesed sind vaataksid», ei kõnele mitte üksnes edevusest ja auahnusest (nagu ka järgmises salmis märgitud aukoha ja esimeste istmete ihaldamine), vaid sellest, et inimene seab oma mina ettepoole Jumalast ja Tema aust.¹³

Suurimat käsku Seaduses, mille kohta üks seadusetundja oli Jeesuse käest veidi varem küsinud (Mt 22:34–40), mäletatakse tihtipeale veidi valesti, võttes see kokku sõnadega «Armasta Issandat, oma Jumalat, üle kõige!» Tegelikult ütleb see käsk, et armastus Jumala vastu ei saa olla võrreldav mitte millegagi, vaid Teda tuleb armastada, nagu midagi muud ei olekski, s.t kogu oma olemusega, sest Issand on «püha vihaga Jumal» (2Ms 20:5), kelle palge kõrval ei tohi olla muid jumalaid (2Ms 20:3) – ega midagi, mis võiks astuda Jumala kohale.¹⁴

Kui Jeesus kõneleb edasi sellest, kuidas variserid ja kirjatundjad armastavad lasta end aupaklikult tervitada ja rabiks kutsuda, ei anna Ta hinnangut mitte rabi tiitlile (Teda ennastki kõnetati tihtipeale just selle aunimetusega), vaid sellele, et ennast imetleda ja aupaklikult tervitada ning rabiks tituleerida lastes kipuvad variserid ja kirjatundjad endale Jumala autoriteeti omistama – näiteks seeläbi, et nende käsuseletus muutub määravamaks ja siduvamaks Jumala käsust endast.¹⁵

Edasi pöördub Jeesus juba eeskätt oma jüngrite poole, keda Ta oli varemgi hoiatanud variseride ja kirjatundjate sarnaseks saamast (Mt 16:6.11j): «Teie ärge laske endid hüüda rabiks... Ja ärge hüüdke kedagi maa peal oma isaks... Ärge laske end ka kellelgi hüüda juhatajaks...» (Mt 23:8–10)

«Rabi», mis on eeskätt õpetajatele või õpetlastele omistatav tiitel, tähendab algselt «suurem» või «rohkem», tähistades eeskätt kedagi, kellel on juhi või koguni valitseja

---

¹³ Nagu näha, soovivad kirjatundjad hõivata nii Moosese «kateedri» kui koguduse esi-«kateedri». Kõrvutades seda sõnaga καθηγηται võib näha vähemalt kõlalist sarnasust. Tõeline õpetaja või juhataja ei asu aga mitte Moosese istmele ega koguduse aukohale, vaid juhatab teisi teenijana. Selgelt saab see nähtavaks Jeesuse teenimises, kes ei taotle saamist «usaldusväärseks partneriks» ühiskondlikule eliitile otsides n-õ paremat seltskonda, kelle kaudu saavutada soodsamat positsiooni «laua ääres kaasa rääkimiseks», vaid seltsib tõlnerite ja patustega, väetite ja põlatutega.

¹⁴ «Niisiis õppigem see esimene käsk hästi selgeks, et me näeksime, kuidas Jumal ei salli kõrkust ega ühegi muu asja usaldamist ega nõua meilt midagi muud kui südame kindlat lootust kõigele heale, et me õigesti ja otse edasi läheksime ja ei kasutaks vara, mida Jumal meile annab, rohkem kui kingsepp, kes kasutab oma tööks nõela, naasklit ja traati, mille ta pärast kõrvale paneb, või kui külaline, kes kasutab öömaja, sööki ja voodit, ainult ajutise vajaduse rahuldamiseks, igaüks omal kohal Jumala seatud korra järgi, ning ei laseks ühelgi asjal isandaks või ebajumalaks saada.» (M. Luther, Suur katekismus, I käsu seletus)

¹⁵ Sama on korduvalt juhtunud kristliku kiriku ja tema ametikandjatega, seepärast on järgnevad, nüüd juba Jeesuse enda jüngritele suunatud sõnad täiesti omal kohal ja üliolulised. Iseäranis reformatsiooni pärandi üle uhkust tundvates kirikutes kõlab äärmiselt võõristavalt (kuigi üha sagedamini) see, kui Jumala püha sõna on avatud kõikvõimalikele tõlgendustele, ent tihtipeale pigem ilmalikust mõtteviisist kantud kirikuseadused on ühemõtteliselt ja vastuvaidlematult täitmiseks ja isegi nende üle arutlemist võidakse pidada vastuhakuks Issandale endale.

autoriteet. See sobib hästi Jeesuse sõnadega «teie kõik olete aga vennad» (Mt 23:8) – ning ainus «suurem», kellel on meelevald öelda, kuidas asjad on, s.t ainus tõeline Õpetaja ja Isa (Mt 23:9), on Jumal. Ning ainus tõeline Juhataja, s.t ainus teenäitaja – veelgi enam: tee (Jh 14:6) – Jumala juurde on Kristus (Mt 23:10).

Neid Jeesuse sõnu ei tule tõlgendada korraldusena loobuda igal juhul ja igas olukorras sõnade «rabi/õpetaja», «isa» ja «juhataja» kasutamisest. Nagu juba öeldud, lubas Jeesus ennast rabiks kutsuda, isegi pärast ülestõusmist, kui Maarja kõnetas Teda «Rabbuuni», s.t «minu rabi/Õpetaja» (Jh 20:16).

Sõna καθηγῆτης – «juhataja» – tarvitatakse Uues Testamendis küll üksnes Mt 23:10 (mõnes käsikirjas ka Mt 23:8), kuid juba varajase koguduse ametite hulgas loetletakse õpetaja oma (1Kr 12:28j; Ef 4:11) ning apostel Paulus nimetab ennastki nii õpetajaks (1Tm 2:7; 2Tm 1:11) kui isegi isaks (1Kr 4:15; 1Ts 2:11).

Oluline on mõista neid Jeesuse sõnu nii eelneva kui järgneva kontekstis: ei kirjatundjatel ega variseridel ega isegi Jeesuse jüngritel ole mingit «oma» autoriteeti ning Jumala autoriteedile saavad nad toetuda üksnes siis, kui nad kuulutavad, õpetavad ja teostavad Jumala tahet ilma seda väänamata ja keerutamata ning iseennast teistest inimestest kõrgemaks tõstmata. See, kes tahab, et inimesed teda vaataksid ja kiidaksid, on eksinud kõige olulisemas, kuna eriti õpetaja, isa ja juhatajana on tema kohus suunata inimesi vaatama Jumala poole ning Teda kiitma ja austama.

«Kes ennast ise ülendab, seda alandatakse, ja kes ennast ise alandab, seda ülendatakse,» ütleb Jeesus (Mt 23:12), näidates selgelt, millised on ühtede või teiste valikute tagajärjed. Seda, kes ennast ülendab, s.t asetab ennast Jumala kõrgusele või koguni Tema asemele, ootab ees paratamatu langus – või õigemini: ta ongi juba langenud. Ning ainult sellele, kes ennast alandab, s.t täielikult Jumala kätte usaldab ja Tema tahtele allutab, saab osaks ülendamise, mis seisneb kõiges esikohale ja oma elu keskpunkti seatud Jumala nägemises ning Tema armu kogemises.

Suurim peab olema teiste teenija (Mt 23:11). Me teame, et see, kes on tõeliselt Suurim, ongi saanud kõiges teiste teenijaks: Ta on andnud iseennast kuni lõpuni, nähes ülendamist Talle osaks saanud suurimas alanduses (vrd Jh 12:32). See on eeskuju, mida peavad järgima ka Tema jüngrid: Kristuse kombel üksteise teenijaiks saades, et olla oma ligimestele tõelisteks teenäitajaiks Jumala juurde ja taolisteks kaasteelisteks, kes ei piirdu mitte kõrgelt kateedril õpetamisega, rääkimata ränkade ja vaevukantavate koormate kokkusidumisest, ega isegi pelgalt sõrmeotsaga tagant lükkamisega, vaid panevad käe külge ja omaenda õla alla, et mitte keegi ei peaks hukkuma, vaid kõik võiksid leida hingamise ja pääste – mitte inimestelt kiituse pälvimiseks, vaid Jumala suurimaks auks.

Jutluseks

Nelipühale järgneva 12. pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Enese läbikatsumine». Pühapäeva sissejuhatuses öeldakse muuhulgas: «Jumala sõna õpetab meid analüüsima iseend ja oma eluviise. Õige enesetundmine väljendub alandlikkuses, millega võetakse arm vastu üksnes Jumala kingitusena.»

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Js 2:12–18) prohvet Jesaja hoiatussõnad suurelistele ja kõrkidele. Epistel (1Jh 1:8–2:2) manitseb hoiduma enesepettusest, nagu ei oleks meil pattu, ning lootma ainsale õigele – Jeesusele Kristusele, kes on lepitusohvriks kogu maailma pattude eest.

Nii võiks jutlus keskenduda ühelt poolt enesekindluse ja eneseupitamise, s.t vaimuliku kõrkuse teemale, mille rängimaks tagajärjeks on, et inimene asetab ennast mitte ainult Jumala kõrgusele, vaid koguni Tema kohale, nõnda ise lootusetult langedes ja ka teistele takistuseks või komistuskiviks saades. Teisalt aga peaks jutlus kindlasti suunama pilgu Kristusele kui sellele, kellel ainsana on tõeline meelevald nii taevas kui maa peal ja kes kasutab seda meelevalda selleks, et ennast meie eest andes, kõiges meie teenijaks saades olla meile Juhatajaks taevasse meie ainsa tõelise Isa juurde.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus kõneleb hoiatavalt variseridest ja kirjatundjatest, kes kuritarvitavad neile omistatud autoriteeti, kui ka mitte omakasu, siis vähemalt oma au ja kiitust otsides, tihti peale ka oma ligimeste südametunnistust koormates ja neid nõnda mitte Jumalale lähemale, vaid Temast kaugemale juhtides.
2. Ükski, kelle hoolde on usaldatud inimeste õpetamine ja juhtimine, ei tohi unustada, et seda tehes peab ta taotlema Jumala suurimat au, kuna esiteks on Jumal ainus, kes tõeliselt väärrib austust ja kiitust, ning teiseks just ja ainult Jumala au taotledes saab ka inimesele omaks tõeline au, tõeline ülendus, mille möödapääsmatuks eelduseks on enesealandus kuni täieliku eneseunustuseni – «et võrratult suur vägi oleks Jumala oma ja ei midagi meist» (2Kr 4:7).¹⁶
3. Meie ainus juhataja Jumala juurde ja taevasse, meie ainus lootus on Kristus, kes on saanud meie kõikide teenijaks, kes on andnud ennast lepitusohvrina meie ja kogu maailma pattude eest. Temale kuulub kogu au ning selleks, et Teda järgida, s.t Tema

---

¹⁶ Siin sobib meenutada ka apostel Pauluse sõnu Kirjas filiplastele: «Kui nüüd on mingisugune julgustus Kristuses, kui mingisugune armastuse lohutus, kui mingisugune Vaimu osadus, kui mingisugune südamlikkus ja kaastunne, siis tehke mu rõõm täielikuks sellega, et te mõtlete ühtmoodi, et teil on sama armastus, et olete üksmeelsed ja ühtviisi mõtlejad ega tee midagi kiusu ega auahnuse pärast, vaid peate alandlikkuses üksteist ülemaks kui iseennast, nii et ükski ei pea silmas mitte ainult oma, vaid ka teiste kasu.» (Fl 2:1–4)

järel ja koos Temaga käia oma teed taeva poole, peame saama Tema sarnaseks. Peame loobuma omaenda aust ning olema oma ligimeste teenijad. Peame ainsa tõelise ülendusena nägema enda täielikku ja tingimusetut üleandmist Temale, allutamist Tema tahtele. Mitte selleks, et midagi ära teenida, vaid selleks, et olla Temaga, kes on meile oma eneseandmisega teeninud kogu armu, au ja pääste täiuse.